

к.е.н. Петрушенко Ю.М., Ковдик В.В.
Сумський державний університет
**БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС В УКРАЇНІ:
СВОБОДА ЧИ ДОБРОВІЛЬНЕ ОБМЕЖЕННЯ?**

Освічена людина відповідає протягом свого життя на декілька питань: як заробити на життя, як жити у суспільстві, як жити із самим собою та як жити з Богом. Тепер погляньте на українську систему освіти: як вона дозволяє заробити, як забезпечує співіснування різних освітніх парадигм, як вона дозволяє самовизначитися та як відтворює найвищі цінності.

Володимир Нікітін, директор Міжнародного центру перспективних досліджень

Друга половина ХХ ст. характеризується значним зростанням рівня освіти в усьому світі. З 1965 по 1996 р. частка у світі дітей початкових шкіл збільшилась з 78% до 94%; середня освіта зросла з 22% до 45%, рівень грамотності серед дорослого населення зріс з 61% до 75%.

Створена одноманітність педагогічних підходів у системі освіти, що встановились у ХХ ст. в усьому світі. Початкова, загальна середня, середня спеціальна, вища професійна освіта, заочна, вечірня, денна форми. Однакові способи навчання: лекції, семінарські, практичні заняття, самостійна робота, заліки, іспити, оцінки, семестри, свідоцтва дипломів. Всі ці явища були у зародковому стані у середньовіччі, розвилися в ХІХ ст., у ХХ ст. – існують повсюди.

У 2005 році Україна приєдналася до Болонського процесу в Бергені і засвідчила, що підтримує цілі, які викладено в Болонській декларації. Забезпечення інтеграції вищої освіти України в європейський і світовий освітній простір та покращення якості освіти проголошені пріоритетами держави.

Мета реформи, визначена у Болонській декларації, полягає у створенні єдиного „Європейського простору вищої освіти” (*European Higher Education Area*) і „Європейського простору досліджень” (*European Research Area*). Створення цього єдиного простору освіти мислиться перш за все у ліберальний спосіб: а саме, як усунення перешкод для руху. За аналогією чотирьох свобод, фундаментальних для спільного ринку Європейського Союзу, а саме: свободи руху капіталу, робочої сили, товарів і послуг, Болонська реформа наполягає на необхідності „п'ятої свободи”, а саме „**свободи руху знання**”. Ця настанова передбачає усунення перешкод для мобільності студентів, викладачів і дослідників поміж країнами-учасницями. Зняття віртуальних, хоча і відчутних, кордонів між історично різними освітніми системами вимагає введення чіткої і зрозумілої для всіх учасників процесу системи дипломів, прозорість присудження наукових ступенів, еквівалентність кваліфікацій та ін.

Проте поточні результати цього процесу вказують на наявність низки невирішених практичних, а відтак і методологічних проблем. Більшість вітчизняних університетів втративши можливість самостійно визначати параметри освітніх програм, так і не отримали всіх тих вигід мобільності (як для викладачів, так і студентів), які передбачалися вступом до Болонського процесу.

Українські студенти, які бажають продовжити навчатися за кордоном і надалі, відчувають величезні труднощі (а часто взагалі їх неможливо подолати) з визнанням їх дипломів чи зарахуванням дисциплін, які вивчалися в українських ВНЗ.

Однією з причин є те, що «болонський» принцип навчання студентів: індивідуальне (а не групове) навчання, – так і не був реалізований у вітчизняних ВНЗ.